

Ozren Prohić

Putevima ozbiljnoga praktičnog i teorijskog promišljanja

Dijalozi o Gavelli
Biblioteka Eurokaz 003,
Zagreb, 2009.

Govoriti o Gavelli do danas znači, prije svega, govoriti o dvama mitološkim aspektima Gavelline umjetničke osobnosti i ostavštine; s jedne strane radi se o praktičnom učenju koje je ostavio putem svojih učenika i sljednika, a koje je rezervirano za promicatelje takozvane izravne predajne linije Gavellina učenja, a s druge pak strane radi se o iščitavanju Gavellina teorijskog opusa koji je usustavljiv sam po sebi, bez obzira na realne praktičke dosege i pokušaje i kojega se nastojalo uspostaviti u sustav što bi se omjeravao o slične, na sinkronijskoj razini podobne modele.

I jedno i drugo pozivanje na Gavellu svjedoči o stanju određene ne samo kazališne kulture i okruženja – govori o stanju predajne kulture, one koja se svojim kanalima, primjerenim svakoj pučkoj kulturi, prenosi “s koljena na koljeno” u tajnosti i povjerljivosti predaje, koja je jedino istinita u pozivanju na svjedočenje o živom izvoru te u onom drugom aspektu, koji je isto tako mitski i u sferi predajne kulture, a želi uspostaviti nasilje slike kontinuiteta jednog sustava, jedne institucije ili jednoga umjetničkog traženja.

Gavella stoga i do danas živi na Akademiji u svojstvu mitskog učitelja, dosizanog, a ne dosegnutog u svom

petrificiranom stanju u kakvom su ga napustili njegovi sljednici i učenici ili, bolje rečeno, u stanju u kakvom ih je sam Gavella napustio.

U teorijskom opažanjima, nakon iscrpne teatrološke monografije o Gavellinu kazališnom radu, Gavellina teorija živi kao alibi nekih marginalnih htijenja i napreznja. Sa željom da se postavi kao čvrst sustav, ta teorija gubi od nužnosti manjka potrebnog za svaki kreativni kazališni čin i teatarsko istraživanje. Sa željom da se korelira s teorijskim napisima svoga vremena, ista ta Gavellina teorija gubi na svojoj stvarnoj inovativnosti, intrigantnosti, suvremenosti i naprednosti unutar svoga vremena. Gavellin kazališni rad zaboravljen je u svome segmentu napona istraživanja, pedagoška djelatnost svedena je na niz anegdota, a tek nedavno pojavila se iscrpna zbirka cjelovitih teorijskih tekstova. Gavella je u svom cjelokupnom kazališnom praktično-teorijskom radu postao potonulo kulturno dobro koje se arheološki fragmentarno otkapa u trenutku kada je pokoja krhotina neophodna da bi se dohvatio poneki argument, a Gavellin kazališni i pedagoški duh pretvoren je u anegdotalnu masku pokladnoga krmje kojega se veselo reanimira kako bi ga se netremice, već u sljedećem trenutku, žrtvovalo, spalilo.

Iz svih razloga koji na dosljedan način ukazuju na stanje naše kulture i napose kazališta, knjiga *Dijalozi o Gavelli* izniman je doprinos reanimiranju Gavelline misli, propitivanje Gavellinih kazališnih nastojana i uspostavljanje relacija između Gavellina rada i našega onodobnog te neotom budućega kazališta.

Knjiga *Dijalozi o Gavelli* napisana je u svojevrsnoj trodijelnoj formi u kojoj

svaki od razgovora, prijedloga, zadatka i diskusija ima široko polje praktičnih referencija, praktičnoga rada, istraživanja i ispitivanja. Dvije faze dijaloga uokvirene su uvodnim zapazanjima i završnim slovima, a sveukupnost cjeline ne postavlja završne odgovore, ne odgovara cjelovitome sustavu, nego otvara nova pitanja reverzibilno: otvara pitanja prema definiranju i istraživanju mogućnosti Gavellina sustava te prema stanju kazališta, režije i glume danas.

Knjiga *Dijalozi o Gavelli* isto je tako svojevrsni prvi tom stvarne cjeline. U knjizi je slovima zabilježeno što se kroz radionicu o Gavelli radilo, o čemu se zaključivalo i na temelju čega se promišljalo, ali, sukladno svakoj stvarnoj kazališnoj praksi, drugi izrađeni tom ove knjige jest sav onaj praktični rad na koji se u promišljanjima sudionici radionice referiraju. Drugi tom ove knjige upisan je u prostor scene, iskušavan je ne samo po jedinim zadacima nego i cjelim malim predstavama koje ne oprimjeruju pojedine termine ili postavke Gavellina promišljanja, već kreću na temelju istih u nova kazališna istraživanja. Prostor Gavelline teorije tako prestaje biti sebi dovoljan sustav, on se ponovno potvrđuje kao živ kazališni poticaj, kao intrigantno i višeznačno promišljanje i istraživanje kazališta, predstave, glume, režije i publike. Prostor Gavelline teorije zauzima kako apstraktni prostor teorijske misli, tako i konkretni prostor scene te, istim putem, proširuje prostor scene na apstraktnost i dovodi teorijsku misao u relaciju s konkretnim.

Sama knjiga *Dijalozi o Gavelli* strukturirana je na način da kroz dane i poslove radionice, voditelj radionice prof. Branko Brezovec zadaje teme

kroz određene Gavelline termine i definicije te ih uspoređuje sa sličnim iskazima drugih kazališnih autora, pjesnika, filozofa. Kroz poetsko-kreativni asocijativni diskurs Brezovec nastoji uspostaviti umjetnički intertekst između Gavellina teksta i drugih teorijskih tekstova te na kraju svakoga diskursa-zadatka podvlači svoj izvod ili komentar.

Takvo postavljanje problema otvara stvarno kazališno promišljanje koje se poostvaruje i praktički i teorijski. Promišljaju se termini, pročišćavaju značenja i uspostavlja mreža kulturnoga i kazališnoga interteksta kroz prizmu Gavellina promišljanja. Time se otvara put prema danas i prema budućnosti.

Definiranjem pojedinog termina u knjizi ne završava razgovor o pojedinom polju značenja, nego se definicija širi na moguće asocijativne opsege značenja, čime se napušta teatrološka arheologija i upućuje se na teatarsku stvarnost i sadašnjost.

Cijela radionica kreće između ljepote apstraktnog mišljenja i iskušavanja praktičke iskoristivosti pojedinih postavki. Apstrakcija mišljenja konkretno zira se u vježbama, a vježbe asociiraju silnice mišljenja.

Praktička iskoristivost i praktička utemeljenost Gavelline teorije ovom je knjigom definitivno potvrđena kao što postaje razvidno neodvojivo djelovanje praktično-teorijskoga uma u kazalištu.

Postavka redatelja kao konkretnog filozofa supostavljena je glumcu kao onome koji misli nad autentičnim, autonomnim i samosvojnim materijalom. Glumac postaje kreacija svojega medija koji je on sam. Brezovec mudro vodi Gavellu od njegove teori-

je prema mogućoj budućnosti kazališta, a ne prema suvremenosti.

I valja spomenuti najvažnije. Sva promišljanja, najozbiljnije tkivo ove knjige iz Gavellinih i Brezovećevih poticaja, upravo čine sudionici radionice, a to su mahom studenti režije i glume ADU. Studenti i ostali sudionici radionice svojim praktičnim radom i svojim promišljanjem ispisuju onaj najvrjedniji zalog u ovoj knjizi. Kroz dijaloge o Gavelli oni pokazuju koliko promišljaju ono što je kazališno poticajno, koliko promišljaju svoju umjetničku i ljudsku, kazališnu usmjerenost. *Dijalozi o Gavelli* oni pokazuju kako otkrivanje Gavelle i tumačenje Gavelline teorije nije cilj, nego da je cilj putovanju prema Gavelli i kazalištu. U tom putovanju oni iznalaze svoj cilj, a tim putovanjem jamče, kao i svi mi, neko uvijek novo i promišljeno kazalište. Uspostavlja se dijalog s Gavelinom, ali i dijalog s kazališnim suvremenim trenutkom, odnosno s mogućnosti kazališta.

Ovakva radionica, sva promišljanja izgovorena ili praktički izrađena, ostvaruje se u dijalogu kroz koji se naziru ozbiljne mogućnosti budućnosti. Upravo personalnost i tendencije koje određena osobnost nosi, pa radilo se o prof. Brezovcu ili o studentima režije, glume ili drugim polaznicima radionice, upravo ta personalna tendencioznost jamči bijeg od bezličnog teorijsko-teatrografskog tretiranja Gavelle i uvodi gavelijan-sku misao u poticanje na budućnost. I, osim toga, nećemo li, kako je to profesor Paro rekao, biti najboljim gavelijancima ako krenemo svojim putevima.

Ovoga puta, putevima utemeljenim na ozbiljnom praktičnom i teorijskom promišljanju. Gavelinu promišljanju.